

Onderzoek NOS-journaal op verslaggeving over oorlog Hamas vs Israël uitgevoerd door de werkgroep WAAR Nederland (Waarheid Accuratesse Authenticiteit in Reportages) en Israël Facts monitor groep Israël/Nederland

Dit onderzoek betreft de verslaggeving over de oorlog tussen Hamas en Israël door het acht uur NOS journaal in de periode 24 december 2008 t/m 24 januari 2009. Om een beeld te krijgen van de aandacht die de NOS besteedde aan de ontwikkelingen die leidden tot de oorlog werden de uitzendingen vanaf 19 December bekeken, maar we vonden geen reportages over dit onderwerp .

Doel van het onderzoek is om een analyse te maken van het NOS journaal, om zo vast te stellen of men het nieuws bracht in volledige vorm en met utilisatie van alle beschikbare feiten. Voorts toetsen we de feitelijke berichtgeving aan de eigen Journalistieke code van de NOS.

Inleiding.

Alle reportages die het NOS 8 uur journaal uitzond werden tijdens en na de Gaza oorlog geanalyseerd op de weergave van feiten, op beeldgebruik, woordgebruik, keuze van gebruikt materiaal, tijdsduur van de reportages en de al of niet prominente plaats van de reportages in de uitzending. Eén en ander in vergelijking met de rapportage in andere landen, bij voorbeeld Duitsland, als ook met vergelijkbare NOS reportages over andere oorlogen. Voorts werd aan de hand van de eigen journalistieke code van de NOS onderzocht of de reportages daaraan voldeden. In Israël werden reportages getoetst aan de feiten die op dat moment bekend waren en aan de berichtgeving van derden waaronder ZDF en ARD Tagesschau in Duitsland (Tagesschau is qua opzet te vergelijken met NOS Journaal) en de Israëlische TV zenders Arutz 1 (Mabat) en Arutz 10 (Chadeshot Arutz 10) Deze Israelische nieuwsprogramma's besteedden dagelijks gemiddeld vier uur aandacht aan **alle** aspecten van de oorlog, inclusief de gebeurtenissen in Gaza. (zie voor voorbeelden van deze rapportage bijlage met videolinks bij nr. 1)

De dagelijkse reportages van NOS 8 uur Journaal begonnen bij het begin van de Israëlische operatie in Gaza, die door de NOS werd aangeduid als *offensief*. Niet eerder dan 24 december berichtte de NOS over grote aantallen raketten op zuid Israël en het besluit van de Israëlische regering om militair in actie te komen tegen Hamas. Het zuiden van Israël werd echter al weken bestookt met honderden raketten maar deze aanvallen werden door de NOS bijna geheel genegeerd. Op 19 december bijvoorbeeld, een week voor het besluit van de Israëlische regering, werd Israël bestookt met 19 Kassam raketten en daarbij vielen gewonden. De NOS besteedde er geen aandacht aan; de uitzending van die dag ging voor meer dan de helft over de Nederlandse acties tegen de Taliban in Afghanistan. En opvallend was dat *alle aspecten* van deze oorlog in deze uitzending wel aan bod kwamen.

De gemiddelde reportage in de eerste weken van de oorlog duurde 6 minuten, en de meeste journaals openen met dit nieuws. Na het bereiken van het staakt het vuren liep de duur van de reportages terug tot circa 2,5 minuut en namen ze een minder prominente plaats in de uitzendingen in. Negentig procent van de uitzendingen over de oorlog werd gevuld met beelden en reportages over de situatie van de Palestijnse bevolking in Gaza,

Deze reportages bevatten interviews met Palestijnen in Gaza die soms grove beschuldigingen uitten aan het adres van Israël, in één geval werd het woord Holocaust gebruikt. Toch kregen Israëlische woordvoerders niet de gelegenheid om op deze beschuldigingen te reageren.

In de drie weken dat de oorlog duurde produceerde de NOS slechts één reportage over de situatie aan het Israëlische front waar tijdens de oorlog een miljoen mensen geterroriseerd werden door de Hamas beschietingen op Israëlische burger centra. De andere uitgebreide reportage die de NOS produceerde over de situatie in Israël ging *over* de Israëlische tv zender Arutz 10. Het overige nieuws over de Israëlische kant werd belicht in flitsen van enkele seconden. Geen van de uitzendingen die het acht uur journaal uitzond bevatte een analyse over hoe de oorlog tot stand was gekomen. Zoals gezegd werden de oorzaken van de Gaza oorlog nauwelijks belicht en zo kon men de Israëlische actie als een offensief presenteren. Dit gebeurde bijvoorbeeld in de reportage van 24 december, waarbij Israël reageerde op een aanval van Hamas op de grens met zuid Israël, de Hamas terroristen die betrappt werden op het plaatsen van een bembom bij de grens werden hierop beschoten en werden daarbij gedood. Deze actie werd door het journaal "Israëlisch offensief" genoemd.

Ook werd geen analyse gemaakt van de bedoelingen van Hamas. Echter over Israëls bedoelingen wist Sander van Hoorn al in zijn eerste bijdrage te vertellen dat de Israëlische actie in verband gebracht moest worden met de naderende Israëlische verkiezingen. Evenmin werd gewezen op het Hamas charter, en de herhaaldelijke radicale verklaringen van Hamasleiders als verklaring voor de voortdurende raketaanvallen op Israël. (Hamas stelt in haar charter dat zij vernietiging van Israël na streeft.)

Ter vergelijking, de ARD Tagesschau in Duitsland zond in haar 8 uur journaal van 27 december een item uit over de organisatie Hamas: de positie ten opzichte van Israël werd belicht alsook de interne machtsstrijd met de PA van Mahmoud Abbas.

Tot zover deze inleiding.

Feiten en onjuistheden

Sommige reportages van het NOS journaal bevatten feitelijke onjuistheden.

Hierboven gaven we al een voorbeeld over de uitzending van 24 december waarin gesproken werd over het "Israëlische offensief". (zie deze reportage en de ARD reportage bij links1)

Dezelfde uitzending bevatte een reportage over de kerstvoorbereidingen in Bethlehem. Gezien de ontwikkelingen in Zuid Israël had een reportage over de situatie daar verwacht mogen worden.

In deze reportage over Bethlehem werd door Sander van Hoorn nogal suggestief gezegd dat zelfs in het duurste hotel in Bethlehem niet aan de Israëlische bezetting viel te ontsnappen, waarop de camera in zoemde op een door de IDF *tijdens de 2^e intifada*, geplaatste wachttorens. De week voordat deze reportage gemaakt werd, was echter de controle over Bethlehem door Israël aan de PA overgedragen. Op het moment dat Van Hoorn deze reportage maakte hadden 1500 PA politieagenten in Bethlehem de IDF vervangen.

Dezelfde reportage gaf ook een feitelijk onjuist verslag van de situatie bij de geboortekerk in de winter van 2003, die gepresenteerd werd als een Israëlische belegering, terwijl in feite de kerk bezet werd door 200 Palestijnse terroristen, die de geestelijken daar in gijzeling hielden.

In de uitzending van 27 december meldde Sander van Hoorn dat Israël ergens medio november begonnen was met het schenden van het bestand. Echter op 4 november 2008 ontdekte de IDF een tunnel die tot aan de grens bij Kissufim liep, klaar om gebruikt te worden voor de ontvoering van soldaten van de IDF. Het graven van de tunnel was op zichzelf een schending van het bestand door Hamas (het was een van de Israëlische voorwaarden voor het bestand van 19 juni 2008). Bij de

poging om de tunnel onschadelijk te maken ontstond een vuurgevecht met Hamas en daarbij werden volgens de Palestijnen 6 Hamas leden gedood.

Op 28 december stelde van Hoorn dat de ingestelde verboden militaire zone rond Gaza onmogelijk te maken kon hebben met veiligheid van de daar aanwezige burgers (waaronder verslaggevers). Hij suggereerde zelfs dat de maatregel bedoeld zou zijn om “pottenkijkers” op afstand te houden. Op zowel 22-12 als op 24-12 werden echter vanuit Gaza door sluipschutters aanvallen gepleegd op burgers in de omgeving van de grens met Gaza en werd een groep christelijke Palestijnen uit Gaza in het grensgebied bij Erez beschoten met mortiergranaten tijdens kerstmis.

Op 13 januari presenteerde het NOS journaal een door van Hoorn gemaakte reportage over Arutz 10, een populair TV station in Israël, waarin de wijze van rapporteren over de oorlog in Israël werd belicht. In deze reportage zei van Hoorn dat de Israëlische bevolking voor 90 % achter de oorlog stond vanwege de “cleane” en “smetteloze” beelden die men kreeg voorgeschoteld in het nieuws over Gaza het geen geheel onjuist was. De Israëlische TV liet, evenals de NOS, slachtoffers zien aan de Palestijnse kant. Iedere uitzending bevatte beelden van ingestorte gebouwen en van kinderen en vrouwen die dood of gewond waren. Maar net als de NOS hanteert de Israëlische TV een journalistieke code waarin geen beelden worden getoond van mensonterende taferelen (zeer ernstig verminkte lichamen). Dit was altijd al de code, ook in de tijd dat Hamas talloze autobussen met Israëlische burgers opblies.

Nooit zagen de Israëlische kijkers zelfs lichamen van deze slachtoffers.

Op 16 januari opende het NOS journaal met de leader: “ Druk op Israël neemt toe na fosforbommen op Gaza”. Fosforbommen zijn bij internationale wet verboden , Israël gebruikte dan ook geen fosforbommen maar munitie die fosfor sporen bevatte. Dit is op zich toegestaan, maar er zijn restricties ten opzichte van het gebruik in woonwijken. Tijdens het schrijven van dit rapport is nog altijd geen bewijs gepubliceerd over het gebruik van deze munitie door Israël tegen burgers in Gaza. Wel kan er iets gezegd worden over het gebruik van beelden van brandwond slachtoffers, zoals de NOS ook deed om aan te tonen dat de slachtoffers in aanraking waren gekomen met witte fosfor. Een Amerikaanse brandwonden expert van het Grossman Burn Centre in Californië verklaarde tegenover CNN dat het niet mogelijk is op basis van TV beelden of foto's vast te stellen of brandwonden ontstaan zijn door witte fosfor.

Terminologie ten aanzien van Israel

In de uitzendingen van het NOS journaal over de Gaza oorlog registreerden wij talloze uitspraken die een sterk suggestief negatieve lading hadden ten opzichte van de acties van Israël.

Daarentegen hadden uitspraken over Hamas of de Palestijnen in Gaza vaak een camouflerende of positief suggestieve lading.

Enkele voorbeelden.

24 December- versoepelen van de restricties voor Bethlehem wordt door Van Hoorn een “win -win situatie genoemd voor Israël”. Hij legt ook uit waarom. Toeristen die naar Bethlehem komen geven in Israël ook geld uit. Het oogmerk voor Israël zou dus financieel gewin zijn geweest. In Hebron, Jericho en Jenin waren eveneens restricties opgeheven en daar is geen sprake van toerisme.

27 december- de Israëlische aanval op Hamas wordt door van Hoorn omschreven als “wanhoopspoging”, terwijl uit het verloop van de luchtaanvallen direct voor een leek duidelijk was dat er maandenlang voorbereidend onderzoek moest hebben plaatsgevonden over de doelen in Gaza. Wanhoopspoging suggereert dat Israël rücksichtslos Gaza aanviel.

29 december- Van Hoorn noemt de maatregel om het grensgebied tot verboden zone te verklaren een maatregel om “pottenkijkers “ buiten te houden. Eerder gaven wij al de juiste achtergrond voor deze

maatregel. Het woord “pottenkijker” suggereert dat er iets viel te zien dat het daglicht niet kon verdragen. of iets dat derden niet mochten aanschouwen.

In dezelfde uitzending noemt hij Hamas en Israël “twee onvergelykbare grootheden” dit suggereert een opinie over de krachtsverhouding in het conflict, zoals gezegd vuurde Hamas 10.000 raketten op zuid-Israël af over een periode van acht jaar. Het gevolg daarvan was dat het leven in zuid Israël totaal ontwricht werd en dat duizenden burgers aan post traumatische stress lijdten. De ZDF in Duitsland noemt dit psycho-terreur.

31 december- De opening van het Journaal :”Israël wil van geen bestand weten”, dit was blijkbaar de mening van het journaal want de regering van Israël overwoog in die periode serieus een voorstel van Barak om een tweedaags bestand in acht te nemen. Uiteindelijk besloot de Israelische regering twee weken later tot een unilateraal bestand.

Een ander voorbeeld van suggestief taalgebruik was de volgende opmerking: “ Israël zegt succes te boeken met wat het noemt precisie bombardementen”. Dit werd gevolgd door het voorlezen van de aantallen slachtoffers en de aparte vermelding van de hoeveelheid vrouwen en kinderen onder de slachtoffers. Dit suggereert dat *precisie bombardement* in feite een bommen tapijt zou zijn geweest. (In feite was de Hamas strategie primair de oorzaak van het hoge aantal burgerslachtoffers)

Een dergelijk woordgebruik werd ook geconstateerd in het Journaal van 2 januari 2009 waar werd gerapporteerd over de tunnels bij de grens met Egypte die Israël bombardeerde omdat daar doorheen wapens *zouden* worden gesmokkeld. “*Zouden*” suggereert dat de smokkel niet vast stond terwijl er toen al talloze bewijzen waren dat Hamas op deze manier wapens smokkelt.

6 januari heeft het NOS Journaal eindelijk een “deskundige “ naar de studio gehaald om de oorlog van commentaar te voorzien. Deze (Dhr Koliijn) suggereerde dat Israël geen journalisten in Gaza wil toelaten omdat dan “dirty business” zou worden onthuld. Ook noemde hij de Hamas raketten een”straf voor de bezetting” en Gaza “een grote openlucht gevangenis” (dit is de propaganda van Hamas in exacte bewoordingen)

Op 9 januari vertelt Van Hoorn de kijkers dat Israël een” fenomenale staat van dienst “ heeft in het naast zich neer leggen van VN resoluties, wanneer er gesproken wordt over de VN Veiligheidsraad resolutie 1860. De resolutie was echter niet bindend en in het vorige geval dat een dergelijke resolutie wel bindend was (Libanon 2007) voerde Israël deze in zijn geheel uit. De uitspraak van van Hoorn was dus puur subjectief.

Op 12 Januari gaat het opnieuw over de wapenstilstand en meldt van Hoorn dat er een probleem is: “Israël praat niet met Hamas”. Hij verzuimt te melden waarom dat zo is en waarom *Hamas niet* met Israël wil praten.

In de uitzending van 13 januari wordt een reportage uitgezonden die Van Hoorn maakte over Artutz 10 en de wijze waarop men daar de oorlog verslaat. In de inleiding zegt hij “het patriottisme viert hoogtij” en aan het eind zegt hij over de journalisten die de oorlog voor Arutz 10 verslaan dat ze “met een been in het conflict staan, en dat zie je”. Daarbij suggererend dat de journalisten volstrekt bevooroordeeld zijn. Hij onderstreept dat door op te merken dat daardoor 90 % van de Israëlische bevolking achter de oorlog tegen Hamas staat. Die 90 % steun was er echter al vóór dat er een luchtaanval op Gaza had plaatsgevonden. Ook hier is er sprake van subjectieve constatering door van Hoorn. De oorzaak voor de massale steun lag dan ook heel ergens anders: in het doel van de Hamas agressie(vernietiging Israël) en de 10.000 raketten op Zuid Israël in 8 jaar tijd.

19 januari meldt het journaal dat Gaza maandenlang nauwelijks werd bevoorrad. Uit alle gegevens blijkt dat dit niet klopt; de bevoorrading tijdens de oorlog met humanitaire hulpgoederen ging gewoon door en zelfs met grotere quota. ARD Tagesschau in Duitsland had bijna dagelijks in haar

journaal een kort item over de medewerking van Israël bij de bevoorrading van Gaza tijdens de oorlog.

In dezelfde uitzending zegt Van Hoorn” het is vooral de schaal van verwoesting die overweldigend is”, alsof Gaza eruit ziet als Rotterdam in 1940. In een uitzending van Pauw en Witteman eind januari, waarin hij te gast was, sprak hij echter over wijken die gedeeltelijk verwoest waren (verwoeste huizen tussen volledig in takt zijnde huizen) en wijken die vrijwel ongeschonden waren. Bovendien beweerde hij herhaaldelijk dat Hamas nauwelijks geraakt is, dit in tegenstelling tot militaire experts in Israël en daarbuiten, die het tegenovergestelde beweren. En ook hier voegde van Hoorn toe dat uiteindelijk de meeste slachtoffers burger zijn. Tot op het moment van het schrijven van dit rapport heeft slechts COGAT (Coordinator office for Government Activities in the Territories) van de Israelische overheid een eindrapport gepubliceerd. Daarin wordt het aantal dodelijke slachtoffers vastgesteld op 1134 waarvan 673 behoorden tot Hamas of andere terroristische organisaties in Gaza. GOGAT zegt de over de namen van Hamas leden te beschikken en stelt het aantal burger slachtoffers die niet betrokken waren bij de strijd op 288.

Over de incidenten waarbij VN gebouwen werden geraakt en burgers omkwamen in de nabijheid van VN gebouwen zegt van Hoorn: “zet het nu eens op een rij we hebben dat gebouw, drie VN scholen, VN transporten aangevallen, Rode Kruis transporten gehinderd. En het Rode Kruis heeft vandaag gezegd: “we moeten eens onderzoeken of er hier geen sprake is van oorlogsmisdaden”.”

In geen van zijn bijdragen vermeldde van Hoorn ooit de Hamas aanvallen op humanitaire transporten, of de ambulances die Hamas gebruikte voor militaire doeleinden.

In direct woordgebruik komt het beeld van de negatieve suggestie nog sterker tot uitdrukking. Hieronder een greep uit de terminologie die de NOS in haar uitzendingen gebruikte om de acties van Israël te omschrijven: ‘ zware bombardementen’ voor precisie aanvallen door F-16 straaljagers en Cobra/Apache helikopters.

*Grootschalige vernietiging; verzengend tegenoffensief;verwoestende Israëlische luchtaanvallen.

*Honderden doden na zware Israëlische bombardementen op Gaza.

*Door Israëlische blokkade is al maanden lang geen voedsel of medicijnen te verkrijgen (Bevoorrading van voedsel en medicijnen is altijd doorgegaan)

*Israël heeft twee VN scholen bestookt.(suggereert dat Israël doelbewust op scholen schiet. Uit VN onderzoek is inmiddels gebleken dat dit niet het geval was.

*Na zware internationale druk heeft Israël eindelijk ingestemd met...

*Hamas zegt al dagenlang dat er genocide aan de gang is op bevolking van Gaza. (echter genocide is het op grote schaal en doelbewust vermoorden van burgers van een bepaald volk)

*Het is weer volstrekt duidelijk zonder druk (op Israël) van de VS gebeurt er niets (Van Hoorn over drie uur dagelijkse gevecht pauze)

*Over het staakt het vuren in vergelijking tot de oorlog in Libanon: “Toch bleef Israël tot de laatste snik doorvechten, en hard en op heel veel fronten ongeleid” (Van Hoorn 15 januari)

*VN chef Ban Ki Moon heeft met afschuw de verwoesting in Gaza bekeken.

Over deze laatste opmerking het volgende: in de psychiatrische verpleegkunde leren studenten over de techniek van rapporteren een eerste grondprincipe: alleen beschrijven wat je waarneemt zonder toevoeging van kwalificaties en geen taal te gebruiken zoals” hij keek *met afschuw*”, want misschien keek je zelf *met afschuw*?

Terminologie in verband met de Palestijnen

Hamas wordt door het NOS-journaal aangeduid als de Radicaal Islamitische beweging, de correcte aanduiding zou zijn geweest "Radicaal Islamitische terreurbeweging" (omdat Hamas internationaal zo wordt geduid)

Leden van Hamas worden aangeduid als *strijders* of *militanten* i.p.v. als terroristen. Deze strijders of militanten werden zo ook aangeduid in verband met de raketbeschietingen op burgers of te wel terrorisme.

Wapenopslagplaatsen en lanceer- inrichtingen zijn voor de NOS Hamas -*infrastructuur*.

"Hamas "verjoeg" Fatah uit Gaza" (geen enkele vermelding over de vele moorden van Hamas op Fatah leden gedurende de staatsgreep en tijdens deze oorlog).

"Het bestand *liep af*." (dit suggereert onvermijdelijkheid en passiviteit, Hamas maakte echter op 19 dec. bekend dat men het bestand niet verlengde.)

"Toch is Hamas ook bereid om te praten "(suggereert de redelijkheid van Hamas, men sloot eerder een bestand).

"Hamas voert dictatoriaal bewind in Gaza maar helpt arme Palestijnen" (Journaal 29 dec.) Alsof dat tegen elkaar wegvalt.(inmiddels heeft de VN bekend gemaakt dat Hamas stelselmatig humanitaire hulp stal. De IDF vond daarnaast "biologische" granaten, die waren samengesteld uit de medicijnen die hulporganisaties verstrekten aan de bevolking van Gaza)

"De waardigheid van een normaal leven - daar zitten ze op te wachten." (Van Hoorn over de bevolking Gaza. Zegt daarmee impliciet dat men geen verantwoordelijkheid had voor de ontstane situatie, maar 2/3 van de bevolking stemde op Hamas.)

"Gevechtspauze voor Palestijnse bevolking (7 Januari), na offensief van twee weken is er voor de bewoners van Gaza eindelijk een lichtpuntje." (suggereert Israëlische agressie en suggereert dat er slechts één front was)

"Maandenlang werd Gaza nauwelijks bevoorrad; er is nauwelijks water, stroom ,gebrek aan voedsel, medicijnen en brandstof. Nu wordt er weer wat aangevoerd maar inwoners van Gaza mogen er niet uit. "(19 januari) (Naast het feit dat het onjuiste informatie is, suggereert het opnieuw dat de Palestijnen in Gaza slechts slachtoffer zijn en geen verantwoording dragen voor wat hen overkomt. Verder ontbreekt de rol van Egypte dat geen partij was in het conflict maar de grens desondanks dicht hield)

beeldgebruik en montage

Ongeveer 90 % van de beelden die de NOS liet zien over de oorlog was afkomstig uit Gaza.

Bronvermelding was er niet bij, maar het kan worden aangenomen dat evenals bij de meeste media Ramattan TV, een lokale TV zender, de bron was van de beelden. Daarnaast had de NOS een Palestijnse TV ploeg ingehuurd in Gaza (zie *selectieve berichtgeving*)

De beelden die men selecteerde hadden voor 90 % te maken met het humanitaire leed en verwoeste gebouwen in Gaza.

Het verhaal over de Palestijnse kant werd voornamelijk via reportages met slachtoffers in Gaza weergegeven, Hamas strijders waren bijna onzichtbaar. Vrijwel iedere uitzending bevatte een interview met een Palestijn uit Gaza die meestal vrijuit kon vertellen over zijn ervaringen. Er was geen gebrek aan sterke claims tegen de IDF in deze reportages, en in één geval werd gesproken over een Holocaust.

Over de strijd zelf liet de NOS slechts beelden zien genomen vanaf de rand van Gaza, beelden van de IAF die overal verkrijgbaar waren werden bijna niet gebruikt (zo als bijvoorbeeld wel het geval was in de beide Golf oorlogen). Beelden van het Israëlische grondoffensief waren wel voorhanden maar werden nauwelijks getoond. Op deze wijze werd de kijker belangrijke informatie over de strijdwijze

van Hamas onthouden, er waren immers voldoende beelden beschikbaar waarop Moskeeën ,huizen en scholen te zien zijn die werden gebruikt als wapenopslag of waar men hinderlagen met explosieven had gelegd. (zie links bijlage bij 3)

De beeldfragmenten die men over Israël uitzond waren flitsen (op twee reportages van Van Hoorna).

In twee gevallen werden beelden zodanig gemonteerd dat de essentie van die beelden wegviel. In het eerste geval betrof het een huis in Netivot op de dag dat daar voor het eerst Grad Katusha raketten explodeerden.

Op de Israëliische TV waren beelden te zien van de verwoesting in het huis en de familie die daar onbeschermd in de woonkamer had gezeten. De bewoners waren in shock en zeiden dat er een wonder was gebeurd omdat alles binnen in puin lag en zij in leven waren gebleven. De NOS zond alleen de beelden uit van de schade zonder de interviews met de bewoners.

Het tweede geval betrof Arutz 10 reporter Eldar, die live in de uitzending sprak met een Palestijnse arts uit Gaza die hem op dat moment meldde dat zijn huis beschoten werd (door Israel meldde de IDF later), de beelden die lieten zien dat Eldar zichtbaar vocht tegen zijn tranen waren niet te vinden in de NOS montage. Het commentaar bij de beelden verklaarde veel over het waarom van deze montage , er werd door de presentator beweerd dat Eldar er voor zorgde dat de dokter met zijn gewonde kinderen *bij wijze van hoge uitzondering* naar Israël werd gebracht voor medische behandeling en dat zelfs in het ziekenhuis in Tel Aviv de dokter niet op mededogen hoefde te rekenen. De waarheid was dat Eldar inderdaad volkomen kapot was van wat er gebeurde met de arts, en dat er meerdere Palestijnse kinderen in Israëliische ziekenhuizen werden verpleegd op dat moment. De Duitse TV zender ZDF liet beelden hiervan zien. Mededogen kreeg de arts ook uit alle delen uit Israel ,iets waar hij later zijn dank vooruit sprak tijdens een vervolg uitzending van Arutz 10 over dit onderwerp.

(zie ook links bijlage bij nr.2)

De meerderheid van de *kort durende* beelden van raketinslagen in Israel werd begeleid met de tekst dat er slechts materiële schade was, er waren bij andere tv nieuwsprogramma's vele beelden te zien van de volledige paniek en shock op plaatsen waar raketten ontploften.

Deze beelden van de grote paniek tijdens raketaanvallen, of de duizenden mensen die lange tijd in schuilkelders verbleven zond de NOS nauwelijks uit. Sporadisch werd heel even een Israëliische burger geïnterviewd. (10 seconden gemiddeld)

Israëliische officiële woordvoerders zoals Marc Regev kwamen in de NOS-journaal uitzendingen nauwelijks voor, slechts politici werden aan het woord gelaten , en de meeste korte clips die de kijker te zien kreeg bevatten harde uitspraken over Israëls positie. Zelfs Al Jazeera dat kritiek kreeg van de NOS over het niet interviewen van Israëliische burgers (nb.) had bijna dagelijks een Israëliische woordvoerder in haar uitzendingen die commentaar gaf op de gebeurtenissen. Het ontbreken van een Israëliisch officieel commentaar op sommige beschuldigingen zoals in het geval van de Fosforbommen en het “bestoken” van de VN school, was een schending van de bepalingen over recht op wederhoor in de journalistieke code.

Over de reacties in Nederland zond de NOS voornamelijk reportages en beelden uit over de woede en emoties van allochtone Nederlanders van Arabische afkomst. Eén reportage ging over een gesprek dat de Burgemeester van Amsterdam voerde met *vijfentwintig* boze Marokkanen. Reacties of emoties van Joodse Nederlanders op de oorlog werden door de NOS niet uitgezonden.

Selectieve berichtgeving

De Nederlandse TV kijker kreeg van de NOS geen rapportage te zien over de gebeurtenissen in Zuid Israël voorafgaand aan de oorlog, of over het Hamas bewind in Gaza, die de Israëlische reactie in de juiste context had kunnen plaatsen. (zie links bijlage bij nr.6)

De ARD in Duitsland gaf bijvoorbeeld wel een beknopte analyse over Hamas en haar programma ten opzichte van Israël en over haar weigering om mee te werken aan een politieke oplossing van het conflict met Israël.

Ondanks het feit dat een NOS verslaggever zich bijna de gehele oorlog op een steenworp afstand van Sederot bevond, de Israëlische stad die de meeste raket inslagen te verwerken kreeg, zond de NOS geen reportage uit Sederot uit.

Het beeldmateriaal dat de IDF dagelijks publiceerde over de aanvallen op Gaza vanuit de lucht bezien en waaruit op te maken viel dat de aanvallen met precisie werden uitgevoerd , en waarin soms te zien was dat aanvallen werden afgeleid van het doel wanneer er burgers werden ontdekt op de telescoop aan boord van de vliegtuigen, werd door de NOS nauwelijks gebruikt voor haar verslaggeving De IAF gebruikt zogenaamde geleide raketten en bommen waarbij het doel na lancering kan worden gewijzigd, Op videobeelden die de IAF publiceerde was te zien hoe de plaats van de inslag na lancering werd gewijzigd (zie voorbeeld bij links bijlage nr.5)

De woordvoerders van het Israëlische legers of het Israëlische ministerie van BuZa waren bijna geheel onzichtbaar in de uitzendingen van de NOS, ook niet wanneer er beschuldigingen werden geuit aan het adres van Israël die een weerwoord hadden vereist.

In de uitzending van 6 januari van zowel het acht uur als het tien uur journaal werd de Israëlische versie van de aanval “op” de VN school in Jabalyah weggelaten. Wij weten zeker dat de NOS beschikte over deze versie van de gebeurtenissen bij die school, omdat we de redactie een uur voor de acht uur uitzending hierover een E-mail stuurden . Ook het feit dat de ARD in Duitsland gelijktijdig in haar Journaal Tagenschau wel de IDF versie van het incident vermeldde bewijst dat deze informatie bekend was en dus door de NOS had kunnen en moeten worden gebruikt. In middels heeft de VN toegegeven dat Israël de school niet heeft beschoten, de doden vielen op straat in de buurt van de school.

Beelden van de dagelijkse humanitaire transporten zoals die tijdens de oorlog door Israël werden gefaciliteerd waren niet te zien in de NOS uitzendingen. De ARD Tagesschau gaf hiervan bijna dagelijks de beelden.

Er werden nauwelijks beelden uitgezonden (m.u.v. de reportage van 31 december) over de situatie aan de Israëlische kant van het front, waar mensen dagen lang in schuilkelders zaten, waar scholen weken lang gesloten waren. Noch werden er beelden getoond van de 7 scholen die Hamas beschoot met haar raketten, en waar alleen geen slachtoffers vielen omdat tijdig besloten was de scholen te sluiten.

Er werden nauwelijks reportages gemaakt over het bredere plaatje van de oorlog, de link met de oorlog tegen Hizbollah ,de betrokkenheid van Iran bij het conflict ,de wapenleveranties via de smokkeltunnels en via containerdroppings op zee door Iran. De financiële en politieke ondersteuning van Hamas door Syrië en Iran werd niet belicht, behalve dan door uitspraken van sommige Israëlische politici.

Over het conflict tussen Hamas en Fatah, de moorden op Fatah leden voor en tijdens de oorlog, werden de kijkers niet geïnformeerd. Alleen was er een opmerking dat Hamas Fatah uit Gaza had verdreven. (zie linksbijlage nr.4)

Er werden geen beelden vertoond in het NOS journaal die Hamas hadden kunnen compromitteren, zoals bijvoorbeeld het kapen van ambulances, of het gebruik van burgers als menselijke schild, het stelen van de VN hulpgoederen. (zie link-bijlage bij nr.3)

Vanuit het Shifa ziekenhuis in Gaza werden diverse reportages uitgezonden, maar geen van deze reportages informeerde over het misbruik van dit ziekenhuis door Hamas. Het Hamas commando centrum was gevestigd in de kelder van het ziekenhuis.

Terwijl de oorlog in Gaza grote delen van de journaal uitzendingen in beslag nam werden nieuwsfeiten die vergelijkbare aandacht hadden kunnen krijgen niet of nauwelijks door de NOS uitgezonden of belicht. Het meest voor de hand liggende voorbeeld daarvan is de oorlog in Afghanistan die tegen een met Hamas vergelijkbare vijand wordt gevochten door onder andere Nederlandse NAVO eenheden.

We noemen hier slechts twee voorbeelden op 28 december werden in Afghanistan 16 burgers waaronder 14 kinderen bij een aanslag gedood, 58 burgers raakten gewond. Dit nieuws item kreeg 10 seconden aandacht in het 8 uur Journaal. Op 31 december 2008 werden in Helmand Afghanistan 21 burgers door de Taliban doodgeschoten, dit nieuwsfeit werd noch op 31 december noch op 1 januari in het 8 uur journaal uitgezonden. In dezelfde periode escaleerde in het Pakistaans/Aghaanse grensgebied Swat de strijd tussen de Taliban en de regeringstroepen. Ook hier werden duizenden burgers de dupe van deze strijd, en bliezen de Taliban tot nu toe 140 scholen op. De NOS had er nauwelijks aandacht voor.

Terugkerende thema's

Er waren drie thema's die regelmatig onderwerp waren in de NOS acht uur journaals. Het meest terugkerende thema was de zogenaamde Israëlische blokkade en het tekort aan humanitaire hulp. Uit alle tijdens de oorlog reeds beschikbare informatie bleek dat er in het geheel geen sprake was van een blokkade tijdens de oorlog. Integendeel de hoeveelheid humanitaire hulp nam toe tijdens de oorlog. De ARD in haar nieuwsshow Tagesschau liet regelmatig beelden zien van de transporten die door de grensovergangen reden. Ook monteerde Israël camera's bij de Keren Shalom overgang, waar live beelden online te zien waren van deze transporten.

Het dodental werd in ieder journaal genoemd en de aantallen aan Palestijnse kant werden genoemd naast het aantal doden aan Israelische kant. Sander Van Hoorn legde in zijn reportage van 4 januari uit dat 't het beste was om op de opgaves van de VN te vertrouwen. Hij verzuimde echter te vermelden dat de VN medewerkers *in Gaza* voornamelijk Palestijnen zijn die in het geheel niet onafhankelijk kunnen rapporteren. In eerdere gevallen (zoals in 2002 bij de strijd in Jenin) bleek de VN opgave van het aantal doden geheel onjuist te zijn.

Tot op het moment dat dit rapport geschreven werd is het exacte doden aantal noch het exacte aantal burgers onder de doden aan Palestijnse kant onafhankelijk bevestigd.

Met betrekking tot het dodental aan Israelische kant maakte de NOS geen melding van de opdracht aan de burgers van Zuid Israël om in de schuilkelders te blijven en het besluit om de scholen te sluiten gedurende de oorlog. Dit zou het lage dodenaantal afgezet tegen de circa 50 raketten die per dag Israël troffen in een andere context hebben geplaatst.

Het derde regelmatig terugkerende thema dat met name correspondent Van Hoorn opnam in zijn reportages was de Israëliësche maatregel geen reporters toe te laten in het oorlogsgebied.

Van Hoorn maakte van zijn mening over deze maatregel geen geheim, en deed het voorkomen alsof het uniek was in de mediawereld. Echter ook tijdens de oorlog in Georgië in 2008 had de pers geen toegang tot het oorlogsgebied, hetzelfde geldt voor de oorlog in Sri Lanka waar de pers ook moet afgaan op rapporten van derden. ARD's Tagesschau had met de zelfde maatregel te maken maar maakte er niet eens melding van.

Op 30 december 2008 legt Van Hoorn uit, in een reportage aan de rand van Gaza, dat hij besloten heeft een Palestijnse cameraploeg te gaan gebruiken voor het maken van reportages in Gaza. Hij zegt zich bewust te zijn van de onbetrouwbaarheid van dergelijke Palestijnse journalisten ("Palestijnen zijn geneigd tot toneelspel"), maar deze mensen weten dat ze dat bij hem niet moeten doen.

Daarmee zou dan de onafhankelijke rapportage gewaarborgd zijn.

Helaas was er nog iets waarover Van Hoorn zweeg, en dat essentieel is voor de vraag naar de betrouwbaarheid van zijn Palestijnse TV ploeg.

Sinds Hamas aan het bewind kwam in Gaza is de persvrijheid aan banden gelegd en werden vaak incidenten gemeld waarbij te onafhankelijk opererende journalisten (fysiek) werden geïntimideerd door Hamas. Ook bepaalde Hamas wie wel of niet een perskaart kon krijgen, de unie van Palestijnse journalisten bevestigde dat men dagelijks met bedreigingen te maken had en met censuur.

Ook de Foreign Press Association (waar de NOS ook bij is aangesloten) bevestigde indertijd deze stand van zaken.

Van Hoorn zweeg over dit alles.

Conclusies

De ernst van de kritiek die uit het bovenstaande naar voren komt op de wijze waarop de NOS de berichtgeving over de oorlog verzorgde, kan niet duidelijker blijken dan via meting aan haar eigen journalistieke code.

Hieronder vindt u die code in zijn geheel. Inderdaad is het NOS journaal de primaire informatie bron van veel Nederlanders. Daarom zijn de uitkomsten van ons onderzoek zo verontrustend. Uit dit rapport komt immers duidelijk naar voren dat de berichtgeving van de NOS op tal van punten niet voldeed aan de eigen journalistieke code van de NOS.

Nog een ernstig punt van kritiek betreft de manier waarop de NOS omging met de kritiek op haar uitzendingen. Ook dit optreden van de NOS gaat tegen de eigen code in. Onze eigen ervaring en de informatie die wij van derden kregen maken duidelijk dat de NOS twee standaard reacties geeft op ingezonden kritiek. Kijkers krijgen of een e-mail waarin hen wordt verteld dat de reactie is doorgestuurd naar de betreffende redactie, of men krijgt de volgende tekst toegestuurd:

Dank u voor uw e-mail. Al zolang het conflict in het Midden-Oosten duurt – en het journaal bestaat – krijgen wij reacties van kijkers op onze berichtgeving. En opvallend genoeg zijn die reacties net zo verdeeld als het gebied zelf: de ene schrijver vindt dat wij schaamteloos partij kiezen voor Israël, de andere vindt dat wij juist alles wat de andere kant doet – of dat nu Palestijnen zijn, of Hamas – verdedigen. In zo'n scherpe tegenstelling ligt de waarheid doorgaans in het midden. Wij berichten vanuit beide kanten en belichten daarbij de standpunten van de belangrijkste betrokken partijen. En inderdaad, soms lijkt het alsof we meer aan de ene 'kant' doen dan aan de andere, maar dat heeft dan te maken met nieuwsontwikkelingen aan de ene of andere kant. In de beperkte zendtijd kunnen we niet in elke uitzending het hele conflict uiteenzetten, met uitgebreide aandacht voor beide kanten.

Maar als U onze berichtgeving in zijn geheel bekijkt, ziet u hopelijk dat wij doen wat we moeten doen: het nieuws melden en waar nodig achtergronden geven bij dat nieuws, zodat kijkers thuis beter kunnen beoordelen wat er aan de hand is in de wereld.

Wij vinden zelf niks; wij proberen daarentegen u te helpen iets te vinden.
Raadpleeg voor uw informatie ook de sites <http://www.nos.nl/assets/ombudsman/> en <http://weblogs.nos.nl/hoofredactie/> (Hans Laroes)

Uit deze standaard reactie blijkt geringschatting over de kijkers. Inhoudelijke reacties werden immers niet of nauwelijks gegeven, ondanks het feit dat veel van onze reacties waardevol feiten materiaal bevatten zoals u in dit rapport heeft kunnen lezen. Sommige feiten waarvan wij de NOS in kennis stelden hadden tot de rectificatie moeten leiden waarover de journalistieke code van de NOS spreekt. Deze rectificatie bleef uit.

De uitleg van Hans Laroes, hoofdredacteur van NOS-journaal, afgezet tegen wat wij hierbij publiceren over de berichtgeving in zake de recente oorlog, maakt duidelijk dat er veel mis is bij de redactie. Als de ARD in Duitsland in een 15 minuten journaal in staat is om wel een evenwichtig en compleet beeld te geven over de feitelijke gebeurtenissen, en ondanks haar nog beperktere tijd beide kanten van het conflict met de achtergronden voldoende kan belichten, mag Laroes zich niet verschuilen achter deze standaard reactie .

Gezien het hoge tempo waarin het klimaat rond de discussie over Israel in Nederland verslechtert, en gezien de reeds zichtbare maatschappelijke gevolgen daarvan, achten wij de tijd rijp voor drastische verbetering in de taakopvatting en het verantwoordelijkheidsbesef van de Journaal staf . De primaire nieuwsbron voor de Nederlandse burger behoort primair de feiten te presenteren in het nieuws.

Journalistieke code van de NOS:

De NOS stelt zich, als integraal onderdeel van de publieke omroep, tot doel de primaire informatiebron te zijn op het gebied van nieuws, sport en evenementen, zodat de Nederlandse burger beter in staat is te oordelen over ontwikkelingen in de wereld, en zijn eigen gedrag te bepalen.

De NOS hanteert hierbij de hoogste journalistieke eisen van evenwichtigheid, zorgvuldigheid, betrouwbaarheid, ongebondenheid, pluriformiteit en onbevooroordeeldheid.

De NOS streeft ernaar deze informatie toegankelijk te maken via alle beschikbare media en voor alle maatschappelijke geledingen.

De NOS is vrij in de selectie van nieuws, ze laat zich bij publicatie niet leiden door een ander dan het algemeen belang.

De NOS scheidt feiten en meningen, past hoor en wederhoor toe en vermijdt eenzijdige berichtgeving.

De NOS gaat informatie met een open vizier, journalisten maken zichzelf bekend, betalen informanten niet en beschermen indien nodig hun bronnen.

De NOS discrimineert niet en meldt etnische afkomst, nationaliteit, ras, religie, sekse en seksuele geaardheid van personen en groepen alleen als dat nodig is voor een beter begrip van het nieuwsfeit.

De NOS respecteert de privacy van personen in het nieuws, inbreuken daarop staan in redelijke verhouding tot het belang van publicatie en tot de rol en/of functie van de persoon in het nieuws.

De NOS accepteert embargo's die de kwaliteit van de berichtgeving bevorderen en die niet eenzijdig zijn opgelegd.

De NOS bericht waarheidsgetrouw. Kijkers en luisteraars moeten zich met de door de NOS uitgezonden informatie een reëel en controleerbaar beeld kunnen vormen van de werkelijkheid.

De NOS behandelt klachten serieus en rectificeert ruitelijk.

De NOS is een met publieke middelen gefinancierde onafhankelijke nieuwsorganisatie. De NOS hecht aan een transparante werkwijze en legt daarover verantwoording af.

Deze NOS-code is gebaseerd op de missies van de Nederlandse Publieke Omroep en de NOS, op de 'Gedragscode voor Journalisten' van de Internationale Federatie van Journalisten (1954/1986), op de "gedragscode voor Nederlandse Journalisten" van het Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren (1995) en op de 'Leidraad van de Raad voor de Journalistiek' (2007).